

dat zondige menschen steeds onder zulk een hoogspanning kunnen leven? En steeds blijmoedig kunnen zijn, geen aanvechtingen schijnen te hebben?

Natuurlijk is een eerste voorwaarde voor een blijmoedig Christendom het beleven van zijn geloof met de daad (o.a. ook door te herstellen wat te herstellen valt: denk aan Zacheus), het dicht leven bij God. En dat is een voortdurende eisch en nagestreefde praktijk der Oxforders. Daarin schat ik deze menschen zeer hoog; daarin zijn ze vele kerkelijke Christenen ter beschaming. Maar dan nog...

We lezen veel van overgave aan Christus en de kracht van Christus, niet van het Kruis van Christus en Zijn plaatsbepalend lijden. Ik had hierin graag meer helderheid gewild. Dr H. B. L. Vos zegt in het Handelsblad, dat het Oxford House in Bethnal Green, Londen, „religieus-sociaal, ietwat Christelijk georiënteerd“ is.

De Oxford-Groep-Beweging is interkerkelijk, of liever buiten-kerkelijk, niet anti-kerkelijk. Bisschoppen van de Anglicaansche Kerk en predikanten der Non-Conformisten spreken er met lof over. Hier en daar lezen we van bijbelstudie. Een enkelen keer van een speciaal dienst voor de Oxforders.

Is de beweging bevorderlijk of gevaarlijk voor de Kerk? Als er menschen waarlijk voor Christus gewonnen worden is dat natuurlijk winst voor de Kerk. Maar er zijn er, die in de „house-parties“ een gevaar zien voor de Kerk; ze vrezen dat deze voor de deelnemers de plaats van de Kerk zullen innemen.

De Kerk is onder Gods bestel, middellijkerwijs, de voedster van het leven des geloofs. Buiten de Kerk verarmt en verschrompelt het. Zij is „ons aller Moeder“. Ga daarom uit om te trachten de menschen te brengen tot Christus; en dan ook naar de Kerk. Dikwijls zal dat vanzelf wel volgen. In elk geval: de Oxford-Groep-Beweging bemoeit zich met de Kerk als instituut niet rechtstreeks. En met het verschil tusschen de Kerken ook niet.

Trouwens deze beweging heeft zich, tenminste tot voor zeer korten tijd, gehouden buiten alle kwesties op politiek, sociaal en cultureel gebied. Haar kracht lag in de sfeer der oorspronkelijke, persoonlijke geestelijke ervaringen en der elementaire moraliteit.

Nu echter komt er tijding uit Amerika, dat er een streven in de beweging openbaar wordt om de consequenties van een levend Christendom ook door te denken voor en praktisch te verwezenlijken in de brandende kwesties op de genoemde terreinen.

Dit moest inderdaad wel haast komen. Hoe kan men zich er midden in deze gecompliceerde maatschappij op den duur buiten houden? Maar dan krijgt men ook noodwendig gedeeldheid, evenals na den eersten tijd der Christelijke Kerk, zodra men zich met culturele en andere vragen ging bemoeien.

Mijn eindindruk is, dat dit boek, dat „Alleen voor Zondaren“, en dus voor ons allen geschreven is, ons veel heeft te zeggen; dat de Oxford-Groep-Beweging ons veel heeft te zeggen. Moge ze ons aansporen om ons opnieuw te plaatsen voor den absoluten eisch Gods, den eisch tot algeheele zelf-

overgave, tot het beleven van ons geloof, tot het biddend openstellen van ons zijn en bestaan voor de werking en de leiding van Zijn Geest, tot een liefdevol werken ook voor des naasten tijdelijk en eenwig welzijn. Door zijn kracht en uit louter genade, die is „Alleen voor Zondaren“: immers Christus is gekomen om te roepen niet rechtvaardigen, maar zondaars tot bekeering.

J. VELDKAMP.

UIT DE HISTORIE

Te Zwolle.

De gemeente te Zwolle was een van de oudste gemeenten der Christelijke Gereformeerde Kerk, door den dienst van Ds Hendrik de Cock op 11 Juni 1835 gesticht. Ze had dezen vader der Afscheiding als een misdadiger naar de gevangenis zien voeren en voor den rechter zien staan, omdat hij buiten de muren der officiële Kerk, aan meer dan negentien menschen tegelijk Gods Woord had verkondigd.

Later had zij het voorrecht gehad, achtereenvolgens door een reeks achtenswaardige en bekwaame leeraren te worden bediend, n.l. H. A. de Vos (1843-46), B. Fijnebuik (44-45), C. G. de Moen (46-48), D. Postma (49-58), H. Beuker (62-64) en H. Vissink (65-69).

Maar Zwolle was ook een der eerste plaatsen geweest, waar een deel der gemeente zich „afscheide van de Afscheiding“ en als Gereformeerde Gemeente onder het Kruis tegen de aanvraag om vrijheid protesteerde.

Haar eerste leeraar was Ds W. W. Smitt, bijgenaamd „luitenant“ Smitt, omdat hij luitenant bij de schutterij was geweest. Hij diende haar van 1841-46. Na hem kwam Ds D. Klinkert (50-64). Deze werd opgevolgd door Ds R. Veldman (64-69).

Jarenlang bestonden er zoo in Overijssels hoofdstad twee gemeenten uit de Scheiding. En toen in 1866 de predikant der kruisgemeente door de Synode geschorst werd, waren er zelfs drie: die der Afscheiden in de Nieuwstraat; die der Kruisgezinden in de Goudsteeg (voorzoover zij zich n.l. om de kwestie-Veldman hadden losgemaakt uit het kerkverband), en de in het kerkverband geblevenen, die op de Wal vergaderden, en daarom „Wal“-denzen werden genoemd.

Dit duurde tot 1869, toen deze drie gemeenten samensmolten.

De aldus vereenigde gemeente vond sinds 1869 een getrouw en tactvol leidsman in Ds N. H. Dosker. Maar toen deze in Februari 1873 een beroep ontving naar Grand Rapids in Noord-Amerika, meende hij dit, ondanks alle bewijzen van aanhankelijkheid en liefde der Zwolsche gemeente, en hoewel niet zonder strijd, te moeten aannemen. In zijn plaats werd toen met 133 van de 141 stemmen onze Kamper leeraar beroepen.

Gispen was hier geen vreemde. Een zestiental jaren terug, bij gelegenheid van de Algemeene Vergadering der Gereformeerde Kerk onder het Kruis, had hij te Zwolle met sommigen al kennis

gemaakt, en voorts had hij er meermalen gepreekt. Daarbij had hij nu een negental jaren in het naburige Kampen gestaan, zoodat de geruchten van zijn dienst, de goede zoowel als de kwade, te Zwolle niet onbekend waren.

Vóór ruim negen jaren had men er Gispen ook al begeerd. Maar destijds vond hij geen vrijmoedigheid om naar Zwolle te gaan. Thans echter voelde hij er zich zóó heengegetrokken, dat het hem onmogelijk was deze roeping af te slaan. En zijn aannemen van het beroep maakte Dosker het afscheid, waarbij ook Gispen tegenwoordig was, gemakkelijker.

Aangezien evenwel het tractement niet toereikend was, beloofden eenige Zwolsche vrienden hem f200 's jaars, die hem ook geregeld ter hand werden gesteld. Toch vond hij dit steeds onaangenaam. Liever zag hij, dat die som hem door de gemeente werd uitbetaald. En toen hij in 1878 voor het beroep naar Leiden bedankt had, besloot de kerkeraad daarom die f200 voor eigen rekening te nemen.

Maar om terug te keeren tot 1873: met een treffend en hartelijk woord over Filippenzen 2:29 werd de nieuwe leeraar op Zondag 11 Mei 's morgens door docent Helenius de Cock bij de gemeente ingeleid; waarna de bevestigde 's avonds zijn dienstwerk te Zwolle aanvaardde met een woord uit het hooge priesterlijk gebed, Johannes 17:17b. Daarbij kon hij niet nalaten te bekennen, dat de veranderde kerkelijke toestanden hem naar hier hadden getrokken. Wat vroeger in deze stad verschoord lag, was thans immers gebeeld, zoodat de drie gemeenten niet meer drie waren, maar één. En met het oog op zijn eigen kerkelijke loopbaan kon hij beter dan anderen zich één gevoelen met allen. Hij verklaarde dan ook allen toe te behooren en gekomen te zijn met de bede in het hart, om allen ten zegen te zijn.

Van huis uit een „Kruisgezinde“ bleek hij hier metterdaad de rechte man op de rechte plaats te zijn, om de eenheid der onderscheidene groepen in de gemeente te bevestigen. En door die eenheid werd haar aanzien naar buiten verhoogd. Steeds meerderden kwamen onder Gispen's prediking met haar samen. In de Nederduitsch Hervormde Gemeente was Ds J. Vermeer destijds de eenige orthodoxe predikant. Preekte hij niet, dan trokken zijn volgelingen in groote scharen naar de „afgescheiden“ kerk. Ook wel aanzienlijke Hervormden. Zelfs mevrouw Groen van Prinsterer, als zij bij den Commissaris des Konings logeerde, kerkte wel bij Gispen. Dat liet hem zeer streelde, laat zich verstaan.

Trouwens, hoezeer ook op eigen kerkelijk standpunt onwrikbaar vaststaande, wees hij de geloofsgemeenschap met hen, die een ander standpunt innamen, nooit af. Met zijn drie orthodoxe collega's, den Hervormden Vermeer, den Waalschen Daubanton en den Lutherschen Schröder vormde hij een gezelschap, waar de vragen van den dag en de pas verschenen boeken besproken werden. Ook hield hij jaar op jaar in de Groote Kerk met hen de Week der Gebeden.

De gewoonte, reeds tijdens Dosker bestaande, om Hervormde geloovigen als gasten aan het Heilig Avondmaal toe te laten, werd onder Gispen bestendigd. Ook vond de kerkeraad goed, dat ge-

en leven verloren. Ook in Zach. 11:14 wil men een zinspeling zien op een bepaalde historische gebeurtenis, n.l. het optreden van Pekah, den zoon van Remalja, onder wien de verhouding tot Juda, die tevoren van nogal vriendschappelijke aard was, geheel verslechterde (vgl. 2 Kon. 15:37; Jes. 7:1 v.v.); maar de bewoordingen zijn hier zoo algemeen dat het onmogelijk is daarin de aanwijzing van een bepaald feit te zien, waaraan men dan weer met goeden grond de dateering zou kunnen oriënteren. Ten slotte wil men ook Zach. 13:7 laten slaan op een van de Judeesche koningen uit de periode vlak voor Jeruzalems ondergang, b.v. Joahas of Jojachin, maar, daargelaten nog dat de Heere Jezus deze plaats op zichzelf toepast (Matth. 26:31; Mark. 14:27), zijn ook hier de bewoordingen alweer niet van dien aard dat men aan een bepaald koning zou moeten denken (die dan wellicht weer als type van Christus zou kunnen worden gezien).

De slotsom waartoe wij komen is dus, dat er waarlijk geen reden is om Zach. 9-14 of Zach. 9-11 in den tijd vóór de ballingschap te stellen. Wij moeten dus Zach. 10:9 verstaan als een profetie die nà de ballingschap gegeven is. Staat dan Ds Berkhoff met zijn beroep op deze plaats niet buitengewoon sterk? Als er nà de ballingschap nog sprake is van een toekomstige verstrooiing onder de volken, moet deze wel de verstrooiing zijn, die nà het jaar 70 van onze jaartelling heeft plaats gehad en waarin de Joden tegenwoordig nog verkeeren; en als er na de aankondiging van die verstrooiing sprake is van een „wederkeeren“, dan moet deze terugkeer toch wel te verstaan zijn van een toekomstigen terugkeer, dien wij tegen het einde der dagen te wachten hebben?

Wanneer we de woorden van den tekst nauwkeurig beschouwen, zullen we zien, dat het beroep van Ds Berkhoff daarop alleen maar schijnbaar sterk is, doch in werkelijkheid volslagen ongegrond.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHETSEN

Het Chillasme en het Oude Testament.

LII.

Zacharia 9-14.

In de eerste plaats meent men, dat uit Zach. 9:1 zou moeten volgen dat het Syrische rijk van Damascus, waarmede Israël zooveel te strijden heeft gehad (vgl. 1 Kon. 20, 22; 2 Kon. 6-8, 13), ten tijde van deze profetie nog bestond; en daar aan dit Syrische rijk in 732 voor Chr. door den Assyrischen koning Tiglath-Pileser IV een einde is gemaakt, zou dit een aanwijzing zijn dat deze profetie nog van vóór dit jaar zou moeten dagteekenen. Deze gevolgtrekking is echter totaal onjuist: want de stad Damascus is ook na den ondergang van het Syrische rijk blijven bestaan; Jeremia heeft nog eene profetie tegen Damascus uitgesproken (Jer. 49:23-27); daarom is er in het feit dat Zach. 9 eene profetie tegen Damascus bevat geen aanleiding om dit hoofdstuk vóór 732 te dateren.

In de tweede plaats wijst men er op, dat in Zach. 9-14 verschillende malen van Israël, Jozef of Efraïm naast Juda wordt melding gemaakt; en men leidt daaruit af dat deze hoofdstukken (althans 9-11) van vóór den ondergang van het Tienstammenrijk in 722 voor Chr. moeten dagteekenen. Maar ook deze conclusie is geheel onjuist: de plaatsen waar Israël, Jozef of Efraïm worden genoemd (9:10, 13; 10:6; 11:14) geven op zichzelf niet den minsten grond om te denken dat het Tienstammenrijk toen nog bestond, en het enkele feit dat deze namen naast Juda of Jeruzalem voorkomen, bewijst niets voor het nog bestaan van de beide rijken; in de overige Oud-

Testamentische boeken die zonder twijfel uit den tijd nà den ondergang van het Tienstammenrijk dagteekenen, vindt men datzelfde herhaaldelijk: zoo, om hiernede te beginnen, in Zacharia's eerste gedeelte (8:13); en verder ook bij Jeremia, Ezechiël, Zefanja, in de Klaagliederen, Daniël, Maleachi, en in de historische boeken Kronieken (ook in de gedeelten die op den tijd na den ondergang van het Tienstammenrijk betrekking hebben), Ezra en Nehemia.

In de derde plaats houdt men de vermelding van de terafim in Zach. 10:2 en van de afgoden in Zach. 13:2 voor bewijzen van de vóór-exilische herkomst der hoofdstukken — doch men heeft geen recht om te beweren dat het Jodendom nà de ballingschap geheel en al vrij zou geweest zijn van afgoderij; men denke slechts aan de huwelijken met heidensche vrouwen, waarvan in Ezra 9:1, 2 wordt gewag gemaakt, en de gevolgen die zoo iets moet gehad hebben.

In de vierde plaats meent men in enkele plaatsen zinspelingen te vinden op historische gebeurtenissen die vóór de ballingschap plaats hadden: Zach. 10:10 en 11:1-3 zouden doen denken aan de wegvoering van een deel der Tien Stammen door Tiglath-Pileser IV in 734 voor Chr. (zie 2 Kon. 15:29); in Zach. 11:8 zouden de „drie harders in één maand afgesneden“ drie koningen uit het laatst van het Tienstammenrijk zijn. Maar de tekst van de bedoelde plaatsen luidt niet zóó, dat men met zekerheid aan eenige bepaalde gebeurtenis moet denken; en de gebeurtenissen die men er in meent aangeduid te vinden komen met de woorden van den tekst niet overeen: zoo zou de bovenbedoelde wegvoering van een deel der Tien Stammen in 10:10 als een gebeurtenis in het verleden moeten worden gezien, terwijl ze in 11:1-3 nog als toekomstig zou worden getoekend; en wat 11:8 betreft, is het niet mogelijk drie koningen te vinden, die binnen den tijd van één enkele maand kroon

durende dienst d andere. Naar he gewoont aingen l leden, d nende d hun eig

Over en zielk de gem sommig brakend

Zoo moedig: het afs woordig eene m dingen.

onderma dingen bestuur, de mus

Ik dacht liefden l toekomst mij voor gemeent ongezege te behot een wer baar wa troffen e

gesteld, onverget J. E. S. gang ik was een die zeid hoop“.

„O, hoe kracht k is, en l indien l op geen van een gedankt het Eru

sproken lijke bed eene va waarin als een dit al v gewekt!

Meerm een geze genoodza van jam dan de voegde e intussche

Geen a het echt Juli 1875 genomen Reeds

Om hi de groot schuldig den teks schen tel Had hij zou hij komen, d is, als h in onze zal hen z

ging in Ik heb he „vocalisa behoort; tend uit deze oon Goddelijk toevoegin later tijd

schriften slechts v menschel hoff, wa klinkers als van e op grond komender Goddelijk een nati vaarden“

Maar d er zonde hier den strooien“ wij het g wij dat d Gods teg ongunst'g Het kom

neermalen ge-
ental jaren in
dat de geruch-
als de kwade,

er Gispens ook
en vrijmoedig-
echter voelde
het hem on-
slaan. En zijn
Dosker het af-
ordig was, ge-

it niet toerei-
vrienden hem
ter hand wer-
eeds onange-
hem door de
hij in 1878
had, besloot
or eigen reke-

73: met een
ippenzen 2:29
11 Mei 's mor-
ij de gemeente
's avonds zijn
et een woord
innes 17:17b.
ennen, dat de
em naar hier
deze stad ver-
eld, zoodat de
en, maar één.
lijke loopbaan
gevoelen met
te behooren
het hart, om

bleek hij hier
rechte plaats
heidene groe-
En door die
iten verhoogd.
Gispens predi-
rduitsch Her-
er destijds de
hij niet, dan
scharen naar
nziënlijke Her-
Prinsterer, als
ings logeerde,
zeer streelde,

kerkelijk stand-
ij de geloofs-
der standpunt
orthodoxe col-
en Waalschen
röder vormde
van den dag
oken werden.
note Kerk met

er bestaande,
aan het Heilig
Gispens be-
goed, dat ge-

4 wil men een
istorische ge-
ah, den zoon
ding tot Juda,
pelijken aard
1. 15:37; Jes.
n hier zoo al-
de aanwijzing
aan men dan
g zou kunnen
Zach. 13:7
koningen uit
dengang, b.v.
ten nog dat
hijzelf toepast
ik hier de be-
l dat men aan
ken (die dan
zou kunnen

us, dat er
-14 of Zach.
ap te stellen.
als een pro-
is. Staat dan
ze plaats niet
ballingschap
verstrooiing
verstrooiing
rtelling heeft
tegenwoordig
condiging van
vorderkeeren",
te verstaan
lien wij tegen
ben?

tekst nauw-
at het beroep
schijnbaar
en ongegrond.

durende de wintermaanden in den zondagavond-
dienst de eene week uit den Catechismus, en de
andere week over een vrije stof gepreekt werd.
Naar het schijnt hield dit verband met de slechte
gewoonte van velen om de avondgodsdienstoe-
ningen te verzuimen. Verder waren er nog enkele
leden, die in een naburige gemeente kerkten, mee-
nende daar beter zielevoedsel te ontvangen dan bij
hun eigen predikant.

Over 't algemeen echter vond Gispens frissche
en zielkundige manier van preken in en buiten
de gemeente veel waardeering. Alleen klaagden
sommigen wel eens, dat de dominee, als de dood-
brakende Heman, zoo'n aarts-pessimist was.

Zoo stemde zijn eerste woord al dadelijk wee-
moedig: „Toen ik, voor een viertal weken, bij
het afscheid van onzen geliefden Dosker tegen-
woordig was, zat ik in uw midden terneer, met
eene mengeling van onderscheidene gewaarwor-
dingen. Ik dacht aan het wisselvallige van al het
ondermaansche, aan den bestemde tijd, dien alle
dingen hebben, aan het ondoordringelijke Gods-
bestuur, dat met de haren van ons hoofd en met
de muschjes, die op aarde vallen, zich bemoeit.
Ik dacht aan de onbekende toekomst van den ge-
liefden broeder, die van ons ging; aan mijn eigen
toekomst als leeraar van deze gemeente. Ik stelde
mij voor, binnen eenige dagen ook zoo voor eene
gemeente te moeten staan, die ik jaren lang, niet
ongezegend diende, die alles beproefde, om mij
te behouden; ik gevoelde dat ik gerukt werd uit
een werkkring, die mij, in vele opzichten, dier-
baar was geworden. Daarenboven was ik diep ge-
troffen en laat mij er bijvoegen, smartelijk teleur-
gesteld, door het onverwachte afsterven van onzen
onvergetelijken vriend en broeder Smitt (diaken
J. E. Smitt), van wiens vriendschappelijken om-
gang ik mij zoo veel had voorgesteld. Kortom, ik
was eenigszins in den toestand van den dichter,
die zeide: mijn hoop is weemoed, mijn weemoed
hoop". — En zeker, nu volgde daarop straks wel:
„O, hoe ongelukkig ware ik, zoo ik geen andere
kracht kende, dan die eener weemoed die hoop
is, en hoe beklagenswaardig was uw toestand,
indien ik geen ander woord u te brengen had en
op geen anderen troost u kon wijzen, dan dien
van eene hoop die, helaas, weemoed is! God zij
gedankt voor Zijne onuitsprekelijke gave, ons in
het Evangelie geopenbaard. Hij heeft tot ons ge-
sproken door den Zoon; en door de Hoogepriester-
lijke bede van den Middelaar aan Zijne gemeente
eene vaste en eeuwige vertroosting geschonken,
waarin ze geheiligd is, en waardoor ze vast staat,
als een rots in het midden der baren". Maar met
dit al was de weemoedige stemming dan toch
gewekt!

Meermalen ook begon Gispens zijn preek met
een gezegde als: „Ik Bestond niet, maar ik werd
genoodzaakt te bestaan, toen dit bestaan een staat
van jam'n'en was geworden". Zoo klaagt, ging
dan de prediker voort, het ongeloof. — Maar,
voegde een schrander opmerker er dan aan toe,
intusschen had je het maar weer te pakken.

Geen weemoedige, maar een feestelijke dag was
het echter voor leeraar en gemeente den 25sten
Juli 1875, toen een nieuw kerkgebouw in gebruik
genomen werd.

Reeds onder Ds Dosker was de kerk in de

Om hiermee te beginnen, toont zich hier alweer
de groote fout waaraan Ds Berkhoff zich telkens
schuldig maakt, n.l. dat hij eenvoudig uitgaat van
den tekst der Statenvertaling, en den Hebreuws-
chen tekst geheel en al buiten beschouwing laat.
Had hij zich toch tot den grondtekst gewend, dan
zou hij al aanstonds tot de ontdekking zijn ge-
komen, dat de zaak heelemaal niet zoo eenvoudig
is, als hij haar stelt. Het Hebreuwsche woord,
in onze Statenvertaling weergegeven door „en Ik
zal hen zaaien", kan met een uiterst geringe wij-
ziging in de vocalisatie ook vertaald worden „en
Ik heb hen gezaaid". Nu moet men weten dat deze
„vocalisatie" niet tot den oorspronkelijken tekst
behoort; de oorspronkelijke tekst bestaat uitslui-
tend uit medeklinkers; het is natuurlijk dus alleen
deze oorspronkelijke tekst in medeklinkers, die
Goddelijk gezag heeft; de vocalisatie (d.w.z. de
toevoeging van de klinkertekens) die eerst in veel
later tijd door de Joden in de Hebreuwsche hand-
schriften is aangebracht, mist alle gezag; ze heeft
slechts waarde als oude, maar dan toch puur
menschelijke, overlevering. Hoe wil nu Ds Berk-
hoff, waar de oorspronkelijke Hebreuwsche mede-
klinkers zowel de betekenis van een verleden
als van een toekomstenden tijd kunnen hebben, ons
op grond van de Statenvertaling die voor den toe-
komenden tijd gekozen heeft, doen gelooven dat het
Goddelijk gezag der Heilige Schrift van ons eischt
een nationale toekomst voor de Joden te aan-
vaarden?

Maar dan in de tweede plaats: Ds Berkhoff gaat
er zonder meer van uit, dat het woord „zaaien"
hier den ongunstigen zin heeft, en betekent „ver-
strooien". Hoe wil hij dat waar maken? Wanneer
wij het gehele Oude Testament nagaan, dan zien
wij dat daar het woord „zaaien" van de handeling
Gods tegenover Israël overigens nooit in den
ongunstigen zin van „verstrooien" gebruikt wordt.
Het komt slechts éénmaal van de handeling

Goudsteeg tot schoolgebouw ingericht, terwijl de
consistorie in de Nieuwstraat bij de kerk was
getrokken, waardoor de gemeente voortaan aan
één kerkgebouw genoeg had. Maar straks werd
ook dat te klein. Toen ging men uitzien naar een
geschikt bouwterrein voor een nieuwe kerk. We-
gens de financiële bezwaren daaraan verbonden
werd echter van het voornemen tot kerkbouw
voorloopig afgezien. Doch nauwelijks heeft Ds Gis-
pens zijn intrade gedaan, of hij wordt in de plaats
van Ds Dosker tot medelid der Bouwcommissie
benoemd. Sinds bezorgde die kerkbouw hem jaren
achtereen zoo veel hoofdbrekens, dat hij later wel
eens aan jonge predikanten den raad placht te
geven: als er in je gemeente een nieuwe kerk moet
worden gebouwd, zie dan om naar een andere
standplaats.

Wat al besommeringen waren er voor hem dan
ook verbonden aan het verkrijgen van bouwter-
rein, het bijeenbrengen van de bouwsom en de
aanbesteding van het gebouw. Teekeningen van
verschillende kerkgebouwen werden onder de oogen
gezien. Eindelijk gaf men aan die van de Her-
vormde Kerk te Voorschoten de voorkeur. Met
enkele wijzigingen zou het nieuw te stichten kerk-
gebouw naar dat model worden opgetrokken.

In het jaar 1874, op Donderdagmiddag 2 Juli,
werd de eerste steen van de Plantagekerk door
den pastor loci gelegd, die daarbij een treffend
woord tot de vergaderde menigte sprak. De oor-
konde, op perkament geschreven en door Kerke-
raad en Bouwcommissie ondertekend, werd onder
den steen ingemetseld. Daarop stond o.m. ver-
meld, dat vele „vrienden en vriendinnen van het
Koninkrijk Gods" hun steun hadden geboden. De
oude kerk werd verkocht.

Maar het duurde nog een groot jaar, eer men
naar de nieuwe kon verhuizen. Een maand vóór
dien tijd echter brengen de kerkeraadsleden op
'n avond in de week gezamenlijk alvast een be-
zoek aan het nieuwe kerkgebouw, „waarin" —
zoo zeggen de notulen — „broeder O. Bosch de
eerste gaspitijs aanstak; onder het aansteken van
het licht speelde het orgel".

Zondag 18 Juli 1875 preekt Gispens dan voor
't laatzte in het oude gebouw; 's morgens over Ge-
nesis 12:1 „De Heere nu had tot Abram gezegd:
Ga gij uit uw land, en uit uwe maatschap, en
uit uws vaders huis, naar het land, dat Ik u wi-
zen zal". En 's avonds — ongetwijfeld tot een her-
innering aan al de predikaties, in het oude gebouw
uitgesproken! — over Prediker 12:13 „Van alles
wat gehoord is, is het einde der zaak: Vrees God,
en houd zijne geboden, want dit betaamt allen
mensen".

De oude preekstoel (een geschenk van groot-
moeder Bosch) werd aan de gemeente te Harder-
wijk afgestaan.

De stichting van de Plantagekerk, die meer dan
een halve ton kostte, was een groote gebeurtenis
in het kerkelijk leven te Zwolle. Onder den diepen
indruk daarvan hield Gispens bij de eerste gods-
dienstoeffening, voor een buitengewoon gehoor, im-
mers in tegenwoordigheid van den Commissaris
des Konings, den Burgemeester en eenige leden
van den Gemeenteraad, een welsprekende rede
over Genesis 4:26b.

Hij noemde dit nieuwe kerkgebouw een liefelijke

Gods tegenover Israël voor, te weten Hos. 2:22,
en daar heeft het een gunstige beteekenis; het
is daar geen aankondiging van een oordeel, maar
wordt gebruikt in een belofte van heil. Wanneer
men de Kantteekeningen van onze Statenvertaling
raadpleegt zal men zien, dat hier, onder beroep
op Hos. 2:22, ook een gunstige beteekenis aan
„zaaien" wordt gegeven.

En dan nog ten derde. Het is wel merkwaardig,
dat in het tiende vers, waar de gedachte van den
terugkeer nader wordt uitgewerkt, sprake is van
ballingen uit Egypte en Assyrië. Deze beide
namen bewijzen toch wel duidelijk dat de terug-
keer, waarover de profetie hier spreekt, niet een
terugkeer is tegen het einde der dagen, maar uit
toenmalis nog bestaende gebieden en machten.
Assyrië wordt hier, zooals in het O. T. wel meer
geschiedt, genomen als aanduiding van de geheele
Oostelijke macht, waaronder ook Babel en Perzië
mede begrepen zijn; een heel duidelijk voorbeeld
daarvan vindt men in Ezra 6:22 waar de Perzische
monarch de „koning van Assur" wordt genoemd.
Ds Berkhoff loopt met dit tiende vers hopeloos
vast. Hij tracht de voor hem ontstaande moeij-
heid op te lossen door Egypte en Assyrië op te
vatten als „aanduiding der geheele, ook in andere
vormen komende, wereldmacht" (De Christus-re-
geering, bldz. 199 noot 3). Klaarblijkelijk wordt
hij aan zijn eigen stelregel dat men de profetieën
letterlijk moet opvatten ontrouw, wanneer hij daar-
mee in moeilijkheden geraakt. Nu mogen volgens
hem, Egypte en Assur, als „aanduiding", dat wil
dus zeggen als symbool, als zinnebeeld, van de
wereldmacht worden opgevat, terwijl hij anders
tegen alle symbolische exegese te velde trekt;
men leze eens wat hij met name op bldz. 201 zegt
tegen de opmerking die ik in mijn Profeten des
Ouden Verbonds juist over de symboliek van de
oude wereldmachten heb gemaakt (bldz. 174).

Het tiende vers is de basis, waarvan we bij

vrucht van de vereeniging der broederen, een
krachtig bewijs van de geestelijke eenheid der
geloovigen, ook bij uitwendig, kerkelijk verschil.
Want vele broeders en zusters in het geloof, die
zich van wat zij „de Scheiding" noemden, meen-
den te moeten onthouden, hadden niettemin tot
den bouw dezer kerk mede geholpen, sommigen
zelfs door aanzienlijke giften. Gispens waardeerde
dit hoog, vooral om het beginsel des geloofs, dat
uit die handeling sprak. „Deze Kerk", zoo zeide
hij, „staat hier om te getuigen, dat er onder ge-
loovige protestanten nog eene hoogere eenheid
bestaat dan de uitwendig kerkelijke, en dat het
beginsel, hetwelk vereenigt, krachtiger is dan het
verschil dat scheidt".

Echter, niet alleen voor het kerkelijk leven, maar
ook in het belang der Christelijke School heeft
Gispens te Zwolle gedaan wat in zijn vermogen was.

Reeds in het jaar 1844 hadden de Afgescheide-
nen hier ter stede beproefd een bijzondere school
op te richten, maar het werd hun zoowel door de
provinciale als door de stedelijke regering on-
mogelijk gemaakt. Pas den 6den Januari 1851 kon
hun school geopend worden. Ze werd in 1859 het
eigendom der Christelijk Afgescheiden Gereformeer-
de Gemeente, en sloot zich bij de Vereeniging voor
Christelijk-Nationaal Schoolonderwijs aan, waarvan
zij een jaarlijksche subsidie ad f200 genoot.

Den 14den Augustus 1871 werd het nieuwe
schoolgebouw in de Goudsteeg door Ds Dosker
aan zijn bestemming gewijd. Hij en het Hoofd der
School (de heer Wijnbeek), alsmede Ds Vermeer,
Dr J. J. Kreenen (Inspecteur van het L.O.), docent
De Cock en... Ds Gispens, ofschoon toen nog pre-
dikant te Kampen, voerden daarbij achtereenvol-
gens het woord. En toen nu op 6 Januari 1876
het 25-jarig bestaan der school herdacht zou wor-
den, hield hij, den Zondag tevoren (2 Januari)
als pastor loci een toepasselijke rede. Over zijn
correspondentie als voorzitter der schoolcommissie
met Groen van Prinsterer in verband met de feest-
viering spreken we later.

Met den Hoofdonderwijzer, den heer D. Wijn-
beek, was Gispens al bevriend, toen hij nog in
Kampen stond. Te Zwolle echter werd de band
tusschen die beiden nog intiemer. In 1877 maak-
ten zij samen een reisje naar Duitschland, waaraan
zij onvergetelijke herinneringen behielden. Voorts
bleef Gispens dezen onderwijzer der jeugd steeds
dankbaar voor wat hij aan zijn schoolgaande kin-
deren gedaan had.

Ook hier te Zwolle echter moest hij van zijn
kinderen — drie in getal — naar den doodenakker
uitdragen. En liefst had hij zelf eenmaal naast
hen op het kerkhof van het liefelijk Bergklooster
willen rusten in hope, gestorven als leeraar der
Zwolsche gemeente. Daarom bedankte hij voor de
beroepen, die de gemeenten van Amsterdam, Lei-
den en Schiedam op hem uitbrachten. Als hij
echter in Juni 1881 ten vierden male door de
Amsterdamsche gemeente begeerd wordt, durft hij
zijn geboortestad niet langer teleurstellen, maar
besluit hij Zwolle vaarwel te zeggen.

In de predikaties, die hij nu, vóór zijn vertrek,
nog houdt, bereidt hij de gemeente dan op het
afscheid voor. Hij vermaant haar tot eendracht,
tot achnemen op elkander, tot ijverig gebruik
van de openbare godsdienstoeffening. Te midden

onze verklaring hebben uit te gaan. De strekking
is kennelijk dezelfde als van Zach. 8:7, 8: er is
een nog voortgaande terugkeer van de ballingen
uit de Assyrisch-Babylonische ballingschap te
wachten. In verband daarmee zullen we dan ook
wel het beste doen den vorm van het werkwoord
„zaaien", die in het begin van vs 9 wordt gebruikt,
op het verleden te betrekken: de ballingschap die
God over Israël heeft gebracht wordt hier dan
gezien als het zaad, waaruit de oogst van den terug-
keer voortkomt.

Nog moeten we opmerken, dat Ds Berkhoff zijne
opvatting, dat het hier gaat over de verstrooiing der
Joden door de geheele wereld, zooals wij die thans
waarnemen, poogt te steunen door een beroep op
de uitdrukking „in verre plaatsen" in vs 9. Hij
zegt: „uit Egypte en Assyrië" wordt verduide-
lijkt door „in verre plaatsen". Men zou het
eerder andersom moeten zeggen: het „in verre
plaatsen" van vs 9 wordt verduidelijkt door „uit
Egypte en Assyrië" van vs 10. Maar dit daarge-
laten, als Ds Berkhoff meent, dat de uitdrukking
„in verre plaatsen" een veel ruimer terrein moet
aanduiden dan het gebied, waarin de Israëlitische
ballingen tijdens de Assyrisch-Babylonische bal-
lingschap zich bevonden, dan moeten wij er op
wijzen, dat in Jer. 5:15 de Babyloniërs die Jeru-
zalem zullen innemen worden aangekondigd als een
„volk van verre", en dat in Jer. 30:10 de terug-
keer uit de Babylonische ballingschap wordt be-
loofd als een „verlossen uit verre landen". Wat
voor waarde heeft dan het beroep op zulk een uit-
drukking „in verre plaatsen"? Ds Berkhoff zegt:
„niet zonder reden spreekt de Geest der inspi-
ratie in dit verband van „in verre plaatsen"
— inderdaad, maar die reden is zeker niet die,
waaraan Ds Berkhoff denkt.